

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 чылда үндүзүлгөттөгү

1961 ч. СЕНТЯБРЬ 28 ЧЕТВЕРГ № 230 (5020).

Артта 2 кап.

„СЭКП-ниң чаа Программанын совет кижилер боттарынын төрөөн, хандамырындан тудуш херээ, боттарынын амыдыралынын өндүр улуг эчис сорулгазы болгаш коммунизмни тургузары дээш бүгү улустун демиселиниң тугу кылдыр хүлээп алыр дээрзинге партия бүзүрөп турар. Бүгү коммунистерни, бүгү совет улусту—эр, херээжен ажилчыннарны, эр, херээжен колхозчуларны, угаан ажилынын ажилдакчыларын—Программада айыттырган төөгүлүг сорулгаларны чедишкенин күүседир дээш боттарынын күштерин үндүреринче партия кыйгырып тур“.

(СЭКП-ниң Программанын төлөвилелинден).

Идепкейлиг дузалакчы, курлавыр күш

СЭКП-ниң Чаа Программанын төлөвилелинде коммунизмниң тинделгези дээш бүгү улустун демиселинге өскө хой-ниити организациялары-биле кады комсомолдуң ролу улам өзөр дээрзин база тодаргай айткан. Ында мынча дээш: «АНЫЯКТАРНЫҢ КОММУНИЗМНИҢ ЕЗУЗУНГА КИЖИЗДЕРДЕ, ЧАА НИИТИЛЕЛДИҢ ПРАКТИКТИГ ТУРГУЗУУШКУНУНГА ОЛАРНЫ ХАНДЫШЫДАРДА, КОММУНИЗМ УЕЗИНДЕ ЧУРТТААР, АЖЫЛДААР БОЛГАШ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ САВЫРАН-ГАП КИЖИЛЕРНИҢ САЛГАЛЫҢ БОТ АЖЫЛ-ЧОРУДУЛГАЛЫГ ХӨЙ НИИТИ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ БОЛУР АНЫЯКТАРНЫҢ КОММУНИСТИГ ЭВИЛЕЛИНИҢ РОЛЮ ӨЗӨР. ПАРТИЯ БОЛЗА АНЫЯКТАРНЫ КОММУНИЗМ ДЭЭШ СОВЕТ УЛУСТУҢ ДЕМИСЕЛИНГЕ ТУРГУЗУК-ЧУ, ЧОГААДЫКЧЫ КҮШ КЫЛДЫР КӨРҮП ТУРАР». Ол болза комсомолга улам-на улуг, харысалагалыг сорулга болур.

Ленинчи комсомол бодунуң бүгү ажал-чорудулгазын партияның удуруталазы-биле чорудуп, маадырын ажал-херектерин ооң ады-биле холбаштырып келген болгаш холбаштырып-даа турар. Партияның XXII съездинин мурнуу чарымында бо кайгамчык хүнерде ленинчи комсомол, бүгү совет аныяктар съездин «Коммунистг езу-биле уткуур» деп сорук киричкн лозунг-биле ажалдап, күш-ажылчы чедишкенин бүгү улус-биле бир дөмөй рапорттап турар. Ол улуг чагай херекке Тывааның комсомолчулары болгаш аныяктар боттарының үлүг-хуузуң база киирген дээрзин сеткил ханышкын-биле чугаалаар херек.

Партияның XXII съездининге турсааткан бо чылдың марттан эгээш, ВЛКСМ обкомунуң чорутканы «күш-ажылчы алдар» деп эстафетага областың аныяктарының 207 коллективтери, 14 муң адыг кижилер киришкен. Ооң күш-ажылчы тилекчелериниң түнелин үндүр селтүү ам удавас Кызыл хоорайга чымдырар. Ооң-биле кады аныяктарың ортуздан келер үеңиң разведчиктери—коммунист күш-ажылчы бригадаларының кежигүнери, шалыпчылары хой-хөй-биле өзүп үнген. Ам Белин аныяктарың 52 бригадаларына ол бедик атты тыыскаң болгаш оларның 144-тү оа хүндүлүг ат дээш демиселин кутураар.

Уетпурде болгаш көдөз ажал-агылда база култура тургузуушкунда күш-ажылга болгаш өөредилгеге кайгамчыктыг үдөгөр-чижөөн көргүзүп турар күш-чүс комсомолчулар болгаш аныяктар өзүп үнген. Оларның ичээнге Чөөн-Хемчиктин «Чыраа-Бажы» совхозта 100 хойдан-на 101 хуучаңы ап, хой бүрүздөн 3 кг дүктү алган Б. Кууларны, Эриин районунуң хойжуку К. Шириндиини, чокта чаа ВЛКСМ ТК-ның бюрозунуң кадык хуралына Бүгү-эвилелинги мурнакчылары-биле киришкен, Бин-Хем районунуң «Кызыл тараачын» колхозунуң сес айлар дургузунда 33 инектерин бирээзинден-не 1588 кг сүт сагган саанчызы А. Уэугенова-биле Кызылдың даараналга комбинатында В. Шуднева оларны болгаш «Тыва кобальт» комбинатының тудуунда А. Глуховту, Тадынын, Бин-Хемниң аныяк комбайнерлери: О. Доржуун, Х. Шойдак-оолду, С. Мезевти болгаш оон-даа өскө хой-хөй аныяктары кирип болур.

Ажал-агыл болгаш култура тургузуушкунга комсомол организацияларының болгаш аныяктарың киржилгенин чедишкенин бодуру— партия организацияларының удуруталазында, оларның хүн бүрүде киришкенин кол хамааржыр. Аныяктар ортузунга кижизилде ажал-агылды дугайында айтырганы чугаалашкан СЭКП обкомунуң эртен чыгы IV-кү пленумунун соонда партияның чамдык райкомнары, эге организациялары комсомол организацияларыга кичээниң болгаш удуруталазы күштелдирген. Анаа Өвүрүң партия организациясы хамааржыр.

Ындык болза-даа чамдык партия райкомнары, эге организациялары бизеки хевээр-ле комсомол организацияларына удуруталазы күштелдирбей, аныяк өскенериниң ажал амыдыралыңе шоолуг кичээниң салбас чорукту үргүдүшүшкөн. СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкому өтүттүг үеңиң дургузунда комсомол ажалы-биле холбашкан айтыргалары бодурун бюрозларына болгаш пленумнарына чыгыш-даа каттап тургуспаан кичап таарыччалыг деп санаарлар. Олар районунуң «Сүт-Хөл» совхозта болгаш Сталин аттыг, «Искра» колхозтарда комсомол организациялары аныяктар ортузунга кижизилде ажалы кошкатканы-биле оларны чамдыктары нинтиге ажыктыг күш-ажылга киришкен, арагалар, корумчурун үрээр чоруктары кылып турарлар.

Комсомол ажалында бир кол четпес чүүд болза ооң каарларын шил-тип алырда аныяктар-биле ажалдык оңайга байдалдарын барымдаала-лас болгаш каарларын эртем-билини, ажал-ишчи байдалын кичээниң кербей турарында болур. Комсомолдуң чокта чаа эртен өтчөт-сонгудалыг хуралдарына 30 эге организацияларының ажалы багай деп санааны, ийи чыл дургузунда ВЛКСМ райкомнарының бири болгаш ийги 17 секретарларының халашканы чүгө оон-биле таймырлаттынар. Ылангыя партияның Бай-Тайга, Тес-Хем райкомнары комсомолдуң каарларын шын шилеп алыр, ажалга таарыштыр тургузар талазы-биле кош-кач кичээниң салып турар.

Ам областа комсомол эге организацияларына өтчөт-сонгудалыг хуралдар дозулган, а районнарың комсомол конференциялары эгелеп турар. Ынчангаш комсомолдуң район комитеттериниң дайынчы аргалымын улам бедир дээш партия райкомнары оларны аныяктар-биле ажалдап шыдаар, шырач билгалыг каарлар-биле четчелээр ужураар. Оон-биле кады комсомолдуң сонгудалыг органыра чарыктарын турар амгы үеде ооң удуруталазында хой-хөй аныяктар кирген. Олар кодуунда-ла аныяк мурнакчы ажалчылар, колхозчулар, тускай эртенгерлер болур. Ынчангаш хой-ниитиниң ажалыга киржиринге улуг күсүлдиглер. Ынчалзажок оларның бо талазы-биле дуржулгазы четпес. Ону чедиң алмынга оларга хүн бүрү дузалаар херек.

Коммунизмниң тинделгези дээш бүгү улустун демиселинге комсомол организацияларының ролу улам бедир төлөөдө, оларның ажал-чорудулгазы-биле холбашкан айтыргалары партия райкомнарының бюрозларына, пленумнарына, партия хуралдарына ой-өйдө чугаалажып, тодаргай улаанышкыны бээр ужураар. Партияның чаа Уставының төлөвилелинде ВЛКСМ бодунуң ажалын Совет Эвилелинги Коммунист партиясының удуруталазы-биле чорудар, ВЛКСМ-ниң чер-чер организацияларының ажалын хамаарышкан партия организациялары улап-башкара болгаш контролдулар дээрзин айткан. Ону күсеткен таарылгада комсомол партияның идепкейлиг дузалакчызы, курлавыр күжү болур ролун төлөпкү күсүдир алаар.

Хойжуларның чедишкени

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төүндүг шийтирлеринге, Пленумга болгаш көдөз ажал-агылның мурнакчыларының чер болганга болуп тургулаан чөвүлө хуралдарына Никита Сергеевич Хрущевтин чугаала-рында сорук кирген «Октябрь 30 чылы» колхозтун хойжулары боттарында бар аргаларын база курла-вырлары ажалдап тургаш, шээр мылды бажын, санын өстүрер, про-дуктулуун бедир талазы-биле бедиткен социалистг хүлээлгелерин алганнар.

СЭКП-ниң XXII съездининге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш колхозтун хойжулары шүдүргү ажалдааннар. Малчынар 25 кодан хойну Алар-Төш, Чадаана, Хөндөргөй тайгаларының чавлагдарына чарлаткан, бедик денгилдени чеди алганнар.

Артель бо чылын эртен чылга бодаарга хой дүктү алган. Нянта дүк чыылдазын 26,4 тоннага чеди-рип, хой бүрүздөн ортума-биле 2,2 кг дүктү алган. Ынчангаш сентябрь 10-да колхоз күрүнеге 30 тонна 769 кг дүктү садып, хүлээл-гезин 102,5 хуу күсүткен. Ол болза 1960 чылдындан 8 тонна хой дүктү күрүнеге саткан. Хой бүрү-зүнге онааштыр дүк кыргып алыр талазы-биле хой хойжулар алган хүлээлгелерин күсүткен. Ирт ка-дарчызы коммунист Монгуш Сандык ирт бүрүзүңг онааштыр 6 кг 630 граммын азы нитири-биле 3 тонна 832 кг дүктү кыргып алган.

— Бо чедишкенин болза Төрөөн Коммунистг партияның XXII съездининге күш-ажылчы белеэм, коммунизм тургузуушкунунуң хер-рээнге ажал-ишчи үлүм-дүр. Чедишкенин кырынга улам-на бедик чедишкн дээш ажалдаар мен—деп Сандык чугаалап олудар. Оон ирттеринден 504 башты күрүне-ге саткан. Оларны баш бүрүзү ор-тума-биле 61 кг болган.

Куулар Умер-оол хой бүрүздөн 2,508 кг, нитизи-биле 1214 кг дүктү, Куулар Байлак 1198 кг, хой-дан-на 2,8 кг дүктү кыргып, алган хүлээлгелерин ажыр күсүткенер. Кадарган 443 баш хонунуң бирээзин-ден-не 2,3 кг дүк алырын хүлөөнген Монгуш Дываажар база-ла чедиш-кенин болган. Баш бүрүзүңге онааштыр 3 кг 253 грамм дүктү, азы хүлээлгезинден 953 граммын ол ажырган. Ол шыкаш хойнуң баш бүрүзүңге онааштыр хойжу штер О. Кежик-Маннай, М. Мөңгө, К. Сан-чы, Т. Шожак-оол болгаш өскеле-даа 2—3, 2—7 кг чедиң дүктү алганнар.

Төрүүр 100 баш хойга онааштыр хураган дээш демисел хойжуларда улам-на күштедип турар. Сентябрь 10-га чедиң колхозтун хонуга 4704 баш чаш мал немешкен. Ол болза тө-рүүр 100 хойдан-на 90 хураганын алган ол.

Чүе башка онааштыр мал төдү алдыр-биле малчынар ортузунга калбарган чарышка хой кадарчылар шыгарааннар.

Допчузу-биле

Танды районда «Межегей» совхозтун Кара-Булуң салбырының механизаторлары сөөлүг хүнерде 160 гектар суланы, 144 гектар кызыл-тасты болгаш 80 гектар ар-баймын аңгылап ажаар арга-биле ажаал дооскан. Комбайнерлар штер Л. Исаков, С. Ашмарин олар ээлчегде 10 гектар черниң тара-зын ажаар тургаш, 24—25 гектар чедирин турарлар.

В. ШОЙЛАА.

Уауг-Хем районда «УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Туруг салбырының 30 гектар огурезиниң сывын Ак-Туруг школазының өөр-еникчлери ажаагаш, 20 тонна си-лосту салган.

М. АСПАН-ООЛ.

Бай-Тайга районда «Тээди» совхозтун Кызыл-Даг салбырының ажалчылары 554 тонна сизен бедир тургаш, бо хүнерге чедиң 372 тоннаны сарааткан, а 638 тонна силос салып планын 75 хуу күсүдип алган. Ажалчынар мал чеминиң белектелиниң талазы-биле боттарына онаашкан планын күсүдир дээш күженишкенин ажалдап турарлар.

С. КАВАА.

Чөөн-Хемчик районунуң Суг-Аксы суурунда ажалчылар коопе-рациясының коллективти тараа скалданың дөрт каттап барып ажаллаш, 160 тонна тарааны курдагыл, складка улган. Күрүне-ге тараа садары «Сүт-Хөл» сов-хоз үргүлчүлөр турар.

Б. САРЫГЛАР.

МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ

(1961 чылдың сентябрь 25-ке чедиң хуу-биле)

Районнарың колхозтары	Кескен сизен	Салган силос
Бай-Тайга	102,9	36,6
Току	71,9	104,0
Кызыл хоорай	71,0	77,5
Уауг-Хем	63,8	33,7
Өвүр	52,7	86,6
Барыш-Хемчик	53,0	67,3
Баз-Хем	52,4	117,6
Танды	45,9	39,6
Тес-Хем	38,0	66,2
Чөөн-Хемчик	36,3	57,2
Бин-Хем	28,5	36,4
Эриин	16,2	30,4
Совхозтар:		
«Барлык»	102,0	29,0
«Кызыл партизан»	95,7	118,2
«Элегес»	90,8	81,4
«Чыраа-Бажы»	79,4	80,7
«Межегей»	73,7	120,8
«Тээди»	69,7	47,3
«Өвөк»	57,2	28,0
«Сүт-Хөл»	54,9	126,5
«УТКА 25 чылы»	51,7	45,8
«Шекпээр»	49,8	46,8
«Уауг-Хая»	49,3	53,0
«Найрал»	42,1	73,3
«Тилелге»	29,4	64,0

Сентябрь 25-ке чедиң сизен белектээр планын 49 хуу, силос салырын—62,7 хуу, ооң иштинде колхозтар: сизенин—43,7 хуу, силостуун—58,5 хуу; совхозтар: сизенин—61 хуу, силостуун—67,4 хуу күсүткен.

Мурнакчы механизатор

Чөөн-Хемчик районунуң «Искра» колхозунуң комбайнери Кошкар-оолдун ады районун мурнакчы механизаторларының аразына эртен чылдан бээр көстүп келген. Часык хову ажалдарының үезинде ооң трактористеп, а күсүк дүжүт ажаап алышыкыны үезинде комбайнер-леп турарын көрүп болур. Эш Кош-кар-оол 11 чыл дургузунда ажал-дап келген, кылган ажалына ажа-сеткилдиг, дуржулгалыг механизатор, бодунуң билир чүүлдерин өөрүңге дамчыдып берип турар.

Амгы сезонда ол «С-6» комбай-ны эде дээрш, Кызыл-Хавакка тара-ан 170 га черин кукурузаның чидирг чокка кестирип ажааган.

Ам бо хүнерде эш Кошкар-оол ол-ла «С-6» комбайн-биле тараа кестирип, хүнде 12 га черин тара-азын кестирер тургаш 15—20 га чедиң кестирип, мурнакчыларын одурунда чоруп турар.

Кызылдың № 2 школазының 9, 10 клас-тарының өреникчилери Бин-Хем районда «Өвөк» совхозтун дүжүт ажаап алышыкыны-да идепкейлиг ажалдап, мактадып турар-лар.

ЧУРУКТА: Шивилиг шаңында өөреникчи-лерниң зернопульт-биле тараа арылап тура-ры. Фото А. КУМАЯКТЫҢ.

СЭКП XXII съездининге УТКУШТУР

ТАРАА ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДЕ

КҮРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНДА

Область	КҮРҮНЕГЕ САТНАНЫ (пуд-биле)	
	Сентябрь 25-те	Сентябрь 26-да
Область	187.000	64.700
Ооң иштинде:		
Колхозтар	55.900	22.200
Совхозтар	131.100	42.500

Тараа белектелиниң хүн демдеглели

Сентябрь 26-га чедиң областың тараажылары 5 миллион 66 муң 100 пуд тарааны күрүнеге садып, күрүне шыгжамырына тараа кирир хүлээлгезин 76,3 хуу күсүткен. Ол болза эртен чылдың чогуур үезинге бодаарга 2 миллион 204 муң 200 пуд хөй болуп турар.

Чеди чылдын үшкү чымын дүжүтүп шийтирилг үе-чадзын чедишкенин шийтирлери-биле күженишкенин ажалдап турар областың эрес-шүдүргү тараажылары бо чымын Төрөөн чүрткэ 6,4 милли-он пуд тараа бээр деп сизген сөзүңге өө болур дээш күрүне шыгжамы-рынга тараа киририн үргүлчүлөр турар.

Күрүнеге тараа садар хүлээлгелерин хуусаа бетинде күсүдир дээш чаржып турар районнарын мурнуку одурунда Барыш-Хемчик районунуң тараажылары чорбушан. Район тараа садар хүлээлгезин 102,8 хуу күсүткен. Бай-Тайга район тараа белектелиниң талазы-биле обла-стын ийги черинде чоруп турар.

Танды районун совхозтары күрүнеге тараа садарынын темпелерин хүн бүрүде өстүрүп турар. «Тилелге» совхоз күрүнеге тараа садар хү-лээлгезин сентябрь 26-да 100,3 хуу күсүткен. Ол шыкаш Бин-Хем рай-онунуң «Өвөк» совхозу тараа белектелиниң талазы-биле күрүне мур-нууга хүлээлгезин база ол хүн 100,7 хуу күсүткен болгаш ол ажал-агыллар хүлээлгезин ажаар тараа садарын үргүлчүлөр турар.

Сентябрь 26-нын хүнүнде областың демиселдеринге суг чашкын, а чамдык черлерге хар чаап, сөөк болганы-биле холбаштыр сентябрь 25-ке бодаарга 122.300 пуд эвезиң тараа күрүнеге саттыган. Ол хүн Бин-Хем, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга, Уауг-Хем районнарын ажал-агылларын-дан дендиң эвезиң тараа күрүне шыгжамырына кирген.

Областың тараажылары! Сентябрьның каш-ла хонугу арткаң! Тараа белектелиниң талазы-биле мурнакчы ажал-агылларын үдөгери-биле ажаап алышыкыны бүгү ажалдарын чер болганга комплексилг чоруду-лу, күрүнеге тараа садар хүлээлгелерин хуусаа бетинде күсүдип, Төр-өөн чүртү өртүп, партияның XXII съездининге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш шаң, минута бүрүзү дүжүт ажаап алышыкыныга бү-дүрүчүлүг ажыгалаалыңар!

ЧАНГЫС-ХАДЫҢ ХОВУЗУНДА

Чөөн-Хемчик районунуң «Искра» көдөз ажал-агыл артелиниң Чангыс-Хадың ховузунда трактор-хову ажалының бригадасында ажал-ишчилер дүжүт ажаап алышыкыны чидирг чокка чорудар дээш организастыг ажалдап турар. Бригадада 14 ком-байн болгаш жаткалар тараа кезил-дезин дүн-хүн чок чорудуп турар.

Бригада 800 ажыг гектар черниң тараазын кестирген.

Ажаап алышыкыны шийтирилг үе-чадзын чедишкенин доозар дээш мога-шылга чок ажалдап тур-лар бедик көргүзүлгү механизатор-лар хөй. Ылангыя комбайнерлер Со-кур-оол, Аппарат олар хүнде 8 гек-тар тараа кестирер нормазын 12—16 гектар чедирип турар. Ол шыкаш лафеттиг жаткаларын машинистери Эрес-оол, Кошкар-оол, Шуруку, Чүр-гуй-оол олар хүн бүрүде 20—30 гектар тарааны кестирип турар.

Комбайнардан шаңче тараа сөөртүп автомашиналарың чолочылары Бадын-оол, Ойнаар-оол, Семис-оол оларның кижиги бүрүзү боттарына быгыгалаан машиналары-биле хүнде 30—50 тонна тарааны шаңче сөөртүп, комбайнардык үзүктөл чок ажалын хандырып турар.

Партияның XXII съездининге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш Бин-Хем районунуң «Кызыл тараачын» көдөз ажал-агыл арте-линиң механизаторлары болгаш тараажылары чазе-бораның болза-даа дүжүт ажаап алышыкыны ша-лыктын чорудуп турар.

Артель бо чымын 5883 гектар тараа култураларын тараан. Ме-ханизаторлар болгаш тараажылар агротехниктиг чурумнарын сагып, тарааның чайгы ажаалгазын эки чорутканындан элекшидиг дүжүт үнген.

Колхозту ажал-ишчилер дүжүт ажаап алышыкыныга районун өскө ажал-агылларын орайлап кире-лаа ажалдаанын темпелерин дүредип, кызылчыларын, тура-нчыларын болгаш Минусинск АТК-зын чолочыларының дуза-зы-биле күрүнеге 2000 тонна тараа садар хүлээлгезин сентябрь 19-та 2232 тонна кылдыр күсүдип, пар-тияның XXII съездининге белек илдиң күрүне шыгжамырынга ам-даа 100 тонна тарааны немей сады-рын күлээткенер.

Колхозтун тараажылары сентябрь 22-ге чедиң 2776 гектар тараа култураларын ажаап алган. Ооң иштинде 2676 гектар бастырыл-ган. Тараа култураларының ба бүрүздөн ортума-биле 15—16 центнер дүжүт алдынын турар. Ылангыя Шивилиг А. Павлеевтиң бригадалары № 2 хову брига-данын тараажылары 1000 ажыг гектар кызыл-тастың ба бүрүздөн 25 центнер чагай дүжүтүп ап ту-рар.

Комбайнерлер эштер Киреев, Изместьев, Кузариң, Цибин, Фро-лов, Шингийн олар хүн нормазын 150—225 хуу күсүдип, хүнде 8—10 гонан орунуга 15—25 ганы ажаап, социалистг чарыштың мур-накчылары болуп турарлар. Ком-байндан шаңче тараа сөөртүргө колхозтун чолочылары А. Маады, В. Парев, В. Кошкар болгаш Ми-нусинск АТК-зын чолочызы Александр Горбунов олар мурнакчы ажалдап, комбайнардык садал чок

1962 чылдын часык хову ажалы-га кол чүүт болза эки шынар-лыг үезини баш буртуугар четти-ри-биле белектиң алары болгаш күсүк чер андырылганы организастыг чорудары болур. Ындыг турбу-же колхоз үезин уруушкуну оожум чорудуп, күсүк чер анды-рылганын планын чүгө 1,5 хуу күсүткен ийикпе, азы 104 гектар черин андырылганын чоруткан.

А. КУМАЯК.

Ажаап алышыкыны комплексилг чорудар

	1960 ч.	1961 ч.
Кескени (га)	141.782	147.092
Бастырганы (га)	132.479	120.317
Сатканы (тонна)	45.831	81.993

ОБЛАСТА ТАРАА КЕЗИЛДЕЗИ, БАСТЫРЫЛГАЗЫ, ООҢ КҮРҮНЕГЕ ДУЖААЛДАЗЫ БОЛГАШ АНГЫС АНДАРЫЛГАЗЫ

(1961 чылдың сентябрь 25-ке чедиң хуу-биле)

Районнар аттары	Кескен тараа	Бастырган тараа	Саткан тараа	Андарган ангыс
Каз-Хем	82,7	79,7	73,1	11,3
Бай-Тайга	73,3	67,9	89,2	7,9
Танды	57,7	70,6	79,6	15,8
Тес-Хем	52,9	100,0	—	3,2
Бин-Хем	48,3			

ССРЭ-ний Даштыкы херектер министерствозунда

ССРЭ-ний Даштыкы херектер министрийн оралачы Н. П. Фирюбин Турция республиканын Москвада элчин Ф. Юрютюркту 1961 чылдын сентябрь 23-то хүлээп алган болгаш сентябрынь 12-де Турцияга «Чен-мейт» («Шахмат») деп чашыт ат-биле эгелзэн НАТО-нуң улуг шериг маневраларынь дугайында меделгелди Совет чазактын даасканы-биле аңаа аас-биле чугаалаан.

Бу үедө НАТО-нуң курунелериниң ындыг маневралары чорудуп турарының фактызы белин оларның өчкүч-чөгүзлүг характериниң дугайын херечилеп турар-дыр деп, ССРЭ-ниң чазак меделгез.

Совет Эвилелиниң болгаш социалисттик эске-даа чурттарын кызы-гаарларын чөгүнгө ылачкыга амгы үениң байдалдарында ындыг херечилеп маневралары чорудуп турар чорукту ол курунелерге улус эместен чоруткун көргүзүү ылдыр болгаш делегей байдалын нарындадыр чорудгалыг, НАТО-нуң элчелгил агрессти шериг хемчеглериниң бирээзи кылдыр үнелөөс арган-тур.

Мендерестин дүжүр ситаттырган чазактын үезинде-ле бодунуң ойлуку чөгүн көргүскен, Совет Эвилелиниң чоок турар районнарда НАТО-нуң болгаш СЕНТО-нуң агрессти планнары боттандырынга киржириниң политиказын Турция ам-даа чорутпушан турар-дыр деп, Совет чазак айттыкан.

Нара-далай өдүглери болгаш кара-далайны маневралар чорудары-биле херекти кырында НАТО-нуң эргелин берип каан турар чорук улустар арасынын дугурулгалары-биле болгаш кара-далай курунелериниң дүрү-үзү арга-амыктары-биле манчпал-даа дүүшөс болуп турар.

Ол чөргөлиг хөдөлүшкүннериң болу берип болур уржуктары дээш бүгү-лө харысалганы Турцияның чазак оон-биле бодунга ап турар-дыр деп, ССРЭ-ниң чазак меделгез.

Совет чазактын меделгелин Турцияның чазакка дыңадыр мен деп, дээрги Юрютюрк чугаалаан.

Пекинге болган митинг

ПЕКИН. (СЭТА). Сентябрь 25-те Пекинге кыдат-куба найыралды 100 муң кижиге кыдат митинг-га болган. Хоорайның «Гуньжэ» деп партияга болуп өрткө митинг-га Куба Республикасынын президентин доктор Освальдо Дортижос Торрадо болгаш ону үзөп чөрүтү кижилер, КУР-нуң даргазы Лю Шао-ци, Күрүне чөвүделенин премьер Чжоу Эн-лай, премьериниң оралачызы болгаш даштыкы херектер министри Чөн И болгаш өскөдөр-даа киришкен.

Пекинниң ажилчы чоннарын болгаш бүгү кыдат улустун өмүзө-линде президент О. Дортижоска чүрөткү ханызында изил байыры Пекинниң Улус комитетиниң даргазы Пын Чжэнь чедирген.

Оон соонда митингте Кубаның президентин О. Дортижос чүве чугаалаан. оон чугаазын түгүлчүлөлдү адыш часкашкынары-биле угалаан.

Моол соңгулдаларга белеткенип турар

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Эрге-чагырганың чөр-чөр органыныче—ажылчы чоннар депутаттарынын аймактар, хоорайлар болгаш сумулар хуралдарыныче, а ол ишкеш улус сурталдарыче соңгулдаларга улусту Моол белеткенип турар. Соңгулдалары 1961 чылдын октябрь 22-де өрткөдөр деп телевиден. Соңгулдалар мурунун кампаняада ам хары-салгалыг үе: депутаттарга кандидаттарын депшиди үндүрери агаалган.

Нерунун чугаазы

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның премьер-министри Неру Индий национал конгресс деп башкарыкы партияның соңгулдалар мурунун кампаняа-зын сентябрь 24-те албан өзүзү-биле айттыкан.

Лакнауда (Уттар прадеш штат) тиверестеттин студентилери-биле

Бир дугаарында депшиди үндүрген кандидаттарын аразында Залхан аймактык суратлыг койжуу Ч. Напагор, Сука-Баторунуң ыяштан чүве кылды үндүрер комбинатынын анык ажилчыны Т. Дувжанд, социалистик күш-ажылдын шалычты-зы чолочагы Ш. Төрбаш болгаш боттарын кызымак күш-ажылы-биле чонун иделгил чедип алган өскө-даа хөй-хөй ажилчылар бар.

укуражымшкын үезинде Неру болза, делегей харызаларынын талазы-биле Совет Эвилелиниң болгаш Каттышкан Штаттарын тургуштары, ийи чурттарын аразында чөрүлөө-лөр түрбүжөк, улус чокшунула-дыр дээрзинге иделгил илергейлөөн.

Канпурга болган 400 муң кижиге кыдат митингте чүве чугаала-лап тургаш, премьер-министр бүгү делегейге тайыныны камгаларыныче кыйтырыгы салып турган. «Делегейниң мурунда тургустунган өң кол айтырыг— ам ижи төрөлетеге-ле кыжанып турар дааннажыгалыг канчпал-даа тургаш чайлаарынын айтыры болуп турар» деп Неру чугаалаан.

Индустрия талазы-биле күштүт Индияны тургузарыныче Неру кый-гырган.

Варшава керээзиниң чурттарының катышкан чепсектиг күштериниң штавында

Дайынчы белеткедин планын өзүзү болгаш бо өөредилге чылынын түнөөлөрүн үндүрер сорулга-биле, Варшава керээзиниң чурттарынын чепсектиг күштериниң составына тусайлаан штабтары болгаш шериг-лериниң өөредилгезин бо чылдын октябрь—ноябрь айларда өрткөдөр.

Ол өөредилгелерге кургак черин, шериг-агаарың, шериг-далайның болгаш агаар-десанттын шериглери киржир.

Өөредилге Варшава керээзиниң чурттарының деваскээринге өрткө.

Римде хөй-ниити ажилдакчыларының чөвүлөл хуралы

РИМ. (СЭТА). Төгерик сталлун сенатор Ферруччо Парри, итали социалистик партиянын улуттугалы-нын кежигүнү Рикардо Ломбарди, Флоренциянын даргазы Леолидо Ла Пира, Француз хөй-ниити ажилдакчылары Жюль Мок, Биют, Польша-нын, Чехословакиянын болгаш өскө-даа хөй-хөй чурттарынын парламент ажилдакчылары кирип турар.

Чөвүлөл хуралын киржигитилери герман айттыры, чепсектиг күш-териниң дүжүр болгаш Европанын айным чок чөрүтү хандылары-биле холбаалыг айттырыларын чугаала-жып турарлар.

Чөвүлөл хуралын ажилында америк сенатор-демократ Хамфри, англи хөй-ниити ажилдакчылары Ноэль-бейкер, Зиллиакус, итали

Тырттырган чуруктарың Москвага болган делегей деле-гезинден, Д. Бальтермац (ССРЭ) тырттырган. Чуруктун ады: «Чайковский».

СЭТА-ның фотохрониказы.

ГДР-ни хүлээп көөрү чайлаш чок

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Сенатта земо-краттарын баштыны Майк Мэнс-филд «айтырылган болгаш хары-далар» деп телевиден программасы-на чүве чугаалаан. ГДР-нин до-гунап турарын барыны талазы ку-рунелерин хүлээп көөрү «өрткөдөр чайлаш чок боор» деп бодалды иле-реткен.

Барыны талазы курунелерин та-

Дүлейлээр аарыг болгаш ону баш бурунгаар болдурбазы

Эмчиниң сүмези

Кижиге кулак кайы хире улуг ажи-дузалыг деп чүве тайылбыр-лашкын чокка-ла, билдингир бол-гай. Кулак аарыгынын баш улус болдурбазынын хемчеглери кижиге бурзунуң билери болгаш кандыр аргаардан кулакты камгалары эне-не чугула айттыры болуп турар.

Кижиниң кулаан үш хезекке чар-рып турар: кулактын халбыны-биле үдү, ортага кулак «болгаш иштиги кулак. Чулуургай сөөгүнүн иштинде мээ-биле тулушкан кулактын мие-нишкини нервилериниң дөрт дугаар хезекке база хамарыштырып болур. Сөөк, музика, ыр, бойдузунуң ызы-бүрү үнери, кулак үдүн табы-раар, ортага кулактын бетки кезе-винде (кондук чуга нарын, херик, төгерик кыртшы) барабан кыртшы-ны шимчиде араак чайгай бээрге, оон ынай иштиги кулакка чүвениң үнүн ылгап таарыштыр, минир нервилер кандыг үн, кандыг шимчез болганын баш мээниңче дамчыт-тарга чогуң чок ол (ыр, чугаа, му-зыка азы кандыр-бир дааш дээш оон-даа өске) деп чүвени ылгап, би-ле шаап адыр бис.

Кулактын кандыг-даа кезээнге кан-дыг-бир өскөдөрлүк, басыраашкы-ны болуп болза, кижилерниң кула-да арпын, азы шүт дүлейлээр чайлаш чок. Иштиги кулакка кижиниң ту-руш байдалына таарыштыр тур-густунган болук нервилер бар. Ол нервилер арпы бээрге кижиниң бажы дээкинер, кустарар, кылаш-тааш теңдир, чүвениң өрү-кудузу ылгатышканы алаар.

ДАШТЫКЫ КУЛАКТЫҢ ААРЫГЛАРЫ

Чамдык улус кулакче чүве кире бээрге ону уштурун оралдашкан, кайы-хамдан чок чүшкү. Барабан кыртшыты деже илп, ортаагы ку-лакты иринең арпын уржуктарга таарыштырып турары ковар өвөс. Ол иринең араан кулактын ижи салдары иштиги кулакты дам-чып баш мээниңче аарыгалары—ме-нингиттерин, ижижарыны тымылды-рып болур. Ычангааш кулакче кан-дыг-бир чүве кире берзе ону боду уштурун оралдашканы бо талазы-биле чугула хемчеглери ап—эмчиге барып көргүзөр херек. Бир өвөс эм-чи чалаары саалай бээр хевирлиг болза, кымыл болу деп чүве кулак-ты чымыл хаймылдырган суг-биле чүзүр болур.

Кулакче чамдыкта үрмек дигр амтынар—быт, клоп, ымыра дээр

азы кулактын чоруту кадымыр, дүлейлээр чо-руунга чедирер. Бир өвөс бо ар-га-ла дузаалаас болза эмчиге ыя-рылг көргүзөр. Ортаагы кулактын иринең арпын чоруту чамдык (ула-нут, гринп, свижа, дифтерия, де-лгидришкы дээш өскө-даа) хала-дырлык аарыгалар чоруту тымыл-дырып болур. Иринең мжар деп бер-зиде кулак шакылап, күштүтү-ле аарып, этт ичин улгалдыр. Ын-дыг таарылгада кулакче камфора үзүн, борлук спиртен дамчыла-дыр азы вода-биле чинээр, грекка (изин өвөс) салыр. Чамдык ала-недер кулаамалап, ахталын ир-ил турган уруунуң кулаандан ир-иле, доктру чиде бээрге оон-биле оожурган, уруун кулаанын аарым ам эттинге оо боор деп амьлар олургулаар. Ол канчпал-даа ымыл өвөс. Чүге дээрге ымыл чорук орта кулактын хоочураар азы оон келе-ре урууну дүлейлээр чорукка че-дирер. Мындаг таарылгада ыма-в-да эмчиге көргүзөр.

Бир өвөс эмчиге көргүзери ырак, узак азы кандыг-бир бердешти-кине таарышкы 2—3 хонук саа-даар бир апарга кулакка иринең чымдырбазын оралдыгы херек. Ону болдурбас дие арпы битаны кулак үдүңче сина бээр кылдыр кылаш, ону кулакче сугар. Битаның ужу өдө бээрге-ле 10—20-лаа катан бол-за солууур херек. Ортаа кулактын хоочургай аарым чугаа кулактын минин димнаарын үргелд, дүлей-лээр өвөс, харын-даа баш мээниң берге уржуктарына чедирин, ба-чым, нарын кезип эмнээшкенин чорудары негетиниң келир. Ын-чангаш кулак араан кижилер ыма-в-да кулак эмчизинге эмелдер ужуруур.

Ортаагы кулактын хоочургай аарымдан араан кижилер кулак-че суг кирерин, суга иштин тура-ныкты чорукту канчпал-даа бол-штурбас ужуруур. Чүге дээрге бара-бан кыртшыты деже илп, берге болганда баш кыртшыты суг иринең, мында ортаагы кулакче суг иринең кижиниң дең дескизиң тулап турар нервилерин көжүдүп, соодугтары кижиге чүвениң өрү, кулауун билбес, дең-деңи тулары үрер, сымк-даа сугга дүжүп өлүп болур. Ычангаш

аарыг тымылдыр азы кулактын чоруту кадымыр, дүлейлээр чо-руунга чедирер. Бир өвөс бо ар-га-ла дузаалаас болза эмчиге ыя-рылг көргүзөр. Ортаагы кулактын иринең арпын чоруту чамдык (ула-нут, гринп, свижа, дифтерия, де-лгидришкы дээш өскө-даа) хала-дырлык аарыгалар чоруту тымыл-дырып болур. Иринең мжар деп бер-зиде кулак шакылап, күштүтү-ле аарып, этт ичин улгалдыр. Ын-дыг таарылгада кулакче камфора үзүн, борлук спиртен дамчыла-дыр азы вода-биле чинээр, грекка (изин өвөс) салыр. Чамдык ала-недер кулаамалап, ахталын ир-ил турган уруунуң кулаандан ир-иле, доктру чиде бээрге оон-биле оожурган, уруун кулаанын аарым ам эттинге оо боор деп амьлар олургулаар. Ол канчпал-даа ымыл өвөс. Чүге дээрге ымыл чорук орта кулактын хоочураар азы оон келе-ре урууну дүлейлээр чорукка че-дирер. Мындаг таарылгада ыма-в-да эмчиге көргүзөр.

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

Ортаагы кулактын аарыгынын угуи билп адырда, кулак өк, да-дай, дүмүч-биле харызалашкан би-лиң үтүт деп чүвени билп алым-дынар. Өк, даалай, дүмүч иштинин соокка азы араанында, дүмүч биле тыныр бердешер болгаш кижиниң чүве димнаары басыраар. Кожан дүмүч дунар, оон суу ды-рылар апарганда ону дүрбүп, өскө-чүш-биле симирит чорукту кан-чпал-даа болдурбас херек. Ычангаш дүмүч дүмүчкүн ажиттырынын бол-дурунку деп аргаларын (солгай та-лазы дүмүч үдү дунган болза, оон талазы-биле илениң чыдар, азы оң талазы дунганда, солгай талазы-биле илениң чыдар, чымыл суг бузу тынар, изин чүве аартаар, Уртро-пли, калысче дээш ымакш эмер ижер) кылар. Чүге дээрге күштүт симириткиниң, дүрбүп өтөшкүн үезинде кулак-биле дүмүчкү тулуш-туруп турар бичи үтү таарып орта кулакче микробтар киргеш, оон

„КИЖИЛЕР ЧАС КИНО ШИНЧИ КИРГЕН“

Улусту Кыдаттын бүтү кижиле-риниң бөгүнү моральдыг болгаш күш-ажылчы чарыктык чедикти кижилерге башып бургуун совет кижилерге күчөткөй-биле хайгаарып, аңаа өөрүп турарлар.

Даштыкы буржуаз өртемниң хамдыгышкынын салдарынан адырып, чаа амыралды тургу-зуп турар, чаа идеялар-биле, поли-тика талазы-биле чепселген кижилерниң бот-идеякейинге бузу-рөөр чоруктуң чугулазын айткан улуталыг кинону КУР-нуң Шанхай-да «Таньма» деп киностудиязы бу-дуртп үндүргөн.

Ол хун Дин Да-ган бодунун ажилчы хүнү көчүгү солун эгел-ден. Кызыл тул оон бригаданың кеудер артыкан. Дин Ша-чага улуттан аныктар бригаданы-биле оон улуттан бригаданынын аразы-нда чарыктын дугайында керөөни байырлады-биле чарып турар. Ажил шагы доостру-биле ол хеп дараар кижиге баар: кулага келер хеп чыгып дараарын каар...

Ажилдын изин дугак Тези тур-ган. Хенертен хетте кудуп турган эилген изин кан дөгүлөп бүтү кижилерге улут аймактыг апарганда бригадир Дин Да-ган ону авангард чайлашкан, боду өрткөн берген. Ол мадырын амы-тыны дөөш хөй хүннерде шыгыт демисел эгелээр.

Буржуаз өртемденерин ажил-дарын баугаар алдыга, ындыг озал-оондакка таварышкан кижилерин 100 хузу бүрүн өдүр турган. Чо-гум-на ындыг түнпелге көсүк эмиң өртемден Бай база каттылып, анык

О. НАМЧЫЛАН.

„Эртем демделгелериниң“ 9-ку дугаары

Дылдым, литератураның болгаш төөгүнү Тыва эртем-шиңчилел институту «Эртем демделгелериниң» 9-ку дугаары белеткеп үндүргөн. Тываның төөгүзүн, оң ажил-агай болгаш эртем-культу-разынын талазы-биле айттырылганы мында солун болгаш тодар-гай-биле бижээн. Ында бижиттинер чүүлери бистиң областың школаларына, техникума, училищелерге болгаш Кызылдың куру-ениң педагогика институтуна ажилга болурун аргазы бар.

Ынчалза-даа оларның иштинде сан-тунерин, чижектерин, факты-ларын областың ажил-агай, культура амьдыралы-биле шын хол-баштырымы чугула.

Областың улус өөредилге кылдың дылдым, литератураның бол-гаш төөгүнү эртем-шиңчилел институту-биле дугурушканын бау-гаар, «Эртем демделгелериниң» областың школаларына тараткан. Улус өөредилге квалдистер, школаар директорлары бирги элчеге-де ону башкылар ортузун өөренерин организастаар, аңаа «Эртем демделгелериниң» кичээдерге ажилдарынын дугайын чугалажыры чугула.

И. ПРИНЦЕВ,
ОблОНО-нун инспектору.

„ТЮНУН“ ТУВИНСКАЯ ПРАВДА

Солунун бирги арында областың Х партия конференциязынын дуга-рында өткөттү паралаан.

Ийги арында «Чеди чылдың муң-гу хүнү» деп илти эге-биле 1961 чылдын сентябрь 26-да чуртта бо-лушкунуварын дугайында СЭТА-ның корреспондентилериниң дына-ыдыларын паралаан.

Ушкү арында «темпилер болгаш шынар — дүмүт дээш демисел кол чүүл» деп илти эгелдиг мате-

риалдарын, ол-ла арында областың болгаш хоорайны политиктиг чы-рыдышкын бажынын консуль-таттыгы А. Елфимованың «Партия чырыдышкынын четкизинде ки-чээлери чүден эгелээр» деп чүүл кирген.

Дөрткү арында чуртун, дашты-кын болгаш областың информа-циялар парлаттыган.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРАЛГА БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИН 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Волга-Волга» 11.30, 1.30 шактарда. «Зоя» 3.30, 5.30, 9.30 шактарда. «Надыр даглар» 7.30 шакта: (биче залга): «Волга-Волга» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Мультфильмди 10 шакта. «Украин рапсодия» 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«НИСЕЙ»: «Шыңчы чүрентер» 2.30 шакта. «Зяп иеленге чыргал» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Баштайгы шенелдер» (2 к